

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านบุใหญ่ ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน
จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวปิยะลักษณ์ วรรณจิตติ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ปิยะลักษณ์ วรรณจิตติ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านใหญ่ ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ดร. นันทกร บุญเกิด, 62 หน้า

การประเมินโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจสังคม การดำเนินงานของกองทุนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์และวิเคราะห์ข้อมูลโอกาส ปัญหา กองทุนที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคตรวมถึงเพื่อให้ได้ข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนโดยกระบวนการพึ่งพาตนเอง มีวิธีดำเนินการคือศึกษาวัตถุประสงค์ นโยบาย สภาพดำเนินการบริหาร จัดการกองทุน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม แบบข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จากที่ว่าการอำเภอหรือองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่ ทำการหาผลลัพท์ทางสถิติ จากการประเมินผลได้ทราบถึงกองทุนหมู่บ้านว่าจำนวนเงิน 1 ล้านบาทไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หลังจากการจัดสรรเงินกู้ให้สมาชิกผู้ขอู้บางรายประสบผลสำเร็จในการนำเงินไปประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และได้ชำระคืนเงินบางส่วน

กองทุนเงินล้านจะอยู่ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารกองทุน คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านว่ามีประสิทธิภาพ มีการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้านอย่างโปร่งใสมากน้อยเพียงใด

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา...
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา...
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา...

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(ศ.ดร. นันทกร บุญเกิด)

กรรมการสอบ

.....

(ผศ.กมลรัตน์ คุ้มใจ)

.....

( )

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ และการประเมินโครงการ

.....

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

๕๙ ต.ค. ๒๕๔๕

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	2
4. วิธีการดำเนินการ	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. ปรัชญ์นั้วรกรรม และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง	4
2. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	4
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
1. วิธีการประเมินโครงการ	16
2. บริบท	17
3. รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมิน	18
4. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	39
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
1. ผลการติดตามประเมินโครงการ	45
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	52
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กั้	55

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้าน	56
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุป	58
5.2 อภิปรายผล	59
5.3 ข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ

- ศ.ดร. นันทกร บุญเกิด อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- นางสาวกมลลักษณ์ เทียมไธสง ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา
- นายปัญญา ปลั่งสูงเนิน , นางทวายเป็น ปลั่งสูงเนิน ประธานและற்றுญิก ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้าน
- องค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอ สูงเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ที่ให้ข้อมูล, และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นางสาวปิยะลักษณ์ วรรณจิตติ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหา วิกฤติเศรษฐกิจจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประชาชนในทุกระดับของประเทศ สถานะค่าเงินบาทของประเทศตกต่ำ กิจการบริษัทและห้างร้านต่าง ๆ ปิดกิจการเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เกิดปัญหาการว่างงานของประชาชนทั้งประเทศ รายได้ลดลง ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น จึงก่อให้เกิดความยากจนขึ้นกับประชาชนในชนบทและชุมชนเมืองของประเทศ จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งรัฐบาลชุดปัจจุบันโดยการนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น รัฐบาลจึงมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกำหนดนโยบายเร่งด่วนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเกิดขึ้น ซึ่งรัฐบาลสนับสนุนเงินให้กับกองทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับผู้ขาดโอกาสทางการเงินในหมู่บ้านและชุมชนเมือง นำมาพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน เพิ่มขีดความสามารถให้ท้องถิ่นมีการจัดระบบ และบริหารจัดการกองทุนของตนเอง สร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน กระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ สร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

บ้านบุญใหญ่ หมู่ 7 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งและได้รับการอนุมัติเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อ พร้อมได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลโอนเงินเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2544 และได้ดำเนินการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกที่จัดทำโครงการเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนไปแล้ว จึงควรมีการประเมินตรวจสอบว่าโครงการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อทราบถึงความเป็นไปได้ ความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าได้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากเงินที่ได้รับจัดสรรมาในรูปแบบของกองทุนให้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด ผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษาด้านบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการและบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้สนใจศึกษาและทำการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิ

ภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้ลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านบ้านบุญใหญ่ หมู่ 7 ตำบลสูงเนินอำเภอสูงเนิน เป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านบุญใหญ่ ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเป้าหมายดังนี้

- กองทุนหมู่บ้านบุญใหญ่ หมู่ 7 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สามารถจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทยังคงอยู่

- กองทุนหมู่บ้านบุญใหญ่ หมู่ 7 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เสริมสร้างความเข้มแข็ง สามัคคี ตักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชน โดยมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง การเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้และเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล

1.2.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนใน บ้านบุญใหญ่ หมู่ 7 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก Product	คือ	ผลผลิต

เมื่อนำ ซิฟฟ์โมเดล มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้าน สามารถแสดงรายละเอียดได้ตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านผู้ใหญ่ หมู่ 7 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านผู้ใหญ่ หมู่ 7 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นที่ 3 ใช้ซิฟฟ์โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรจะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. และทำการเก็บข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

ขั้นที่ 6 เรียบเรียง 1,2, 3, 4, 5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ ดังนี้

1.5.1 สมาชิกที่กู้เงินไปลงทุนแล้วชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยได้ทั้งหมด กองทุนหมู่บ้านยังคงอยู่และใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการกู้ได้ตลอดไป

1.5.2 ชุมชนรู้บทบาท หน้าที่ ของแต่ละบุคคลที่ได้รับผิดชอบและมอบหมาย

1.5.3 ความสำเร็จของสมาชิกผู้กู้เงินนำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.5.4 พัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน

บทที่ 2

ปริทัศน์วรรณกรรม และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักวิชาต่าง ๆ ที่ปรากฏในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ศึกษาจากแนวคิดหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่น ๆ เพื่อแสดงถึงหลักวิชา เนื้อหา วิชาด้านเทคนิควิธีการประเมินที่นำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้ มีความถูกต้องและมีความสมเหตุสมผล ตามหลักวิชาการ สรุปได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุน รูปแบบการประเมินแบบ ชิพโมเดล (CIPP Model)

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์

2.1.1 นโยบาย

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภา ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ และสังคม ให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

2.1.2 หลักการ

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ควรประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางของหมู่บ้าน และ ชุมชนเพื่อที่จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนในหมู่บ้านและชุมชน

2.1.3 วัตถุประสงค์

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพการสร้างงาน หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

2) ส่งเสริมประชาชนในท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง ของคนในหมู่บ้านและชุมชน โดยการเรียนรู้และมีความคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและชุมชน

4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นรองประธานคนที่สาม และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

3. นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระข้อ 2 แล้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6) ได้รับจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการไม่มาประชุมให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานที่ประชุม

5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1 กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
กำหนดแผนการจัดหาเงินและจัดสรรกองทุน
จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
กำหนดแผนงานและอกระเบียบข้อบังคับ
- 4 ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการ และ บริหารกองทุน
  - 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดทำ และ
จัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
  - 6) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
  - 7) ออกระเบียบ คำสั่งและประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
  - 8 การบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ หรือลูกจ้างของส่วน
ราชการ หรือให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ ไปช่วยปฏิบัติงาน โดย
เป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ
  - 9) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน
ให้คณะรัฐมนตรีทราบ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
  - 10) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของ
คณะกรรมการ หรือตามที่ ได้รับมอบหมายของคณะรัฐมนตรี
(ลายระเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนัก
เลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการ และค
อนุกรรมการ
- 3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของ
คณะกรรมการและของกองทุน

- 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- 5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการ และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- 6) จัดให้มี หรือ สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุน
- 7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- 8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินงานกองทุน
- 9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- 10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานต่อคณะกรรมการ
- 11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2.2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2544

2.2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2544

2.2.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านใหญ่ มีดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนหมู่บ้านใหญ่”

ข้อ 2. ที่ตั้งของกองทุน เลขที่ หมู่ที่ 7 ต.สูงเนิน อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา
รหัส 30170

ข้อ 3. ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 4. วัตถุประสงค์ในการตั้งกองทุน

- 1) เป็นแหล่งหมุนเวียนให้กับสมาชิก
  - 2) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
  - 3) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
    - เป็นคนมีความซื่อสัตย์
    - เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
    - เป็นคนไม่เมามัวในสิ่งอบายมุข
    - เป็นคนรู้จัก สามัคคี
  - 4) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
    - เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ
    - เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
    - เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบหน้าที่การงาน
    - เป็นคนเก่ง คนมีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อทุกคน
- ข้อ 5. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้
- เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล
  - ดอกผล หรือ ประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
  - ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
  - เงินค้ำหุ้น
  - เงินสมทบจากกลุ่ม หรือ องค์กรสมาชิก
  - เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไข
- ข้อ 6. คุณสมบัติของสมาชิก
- เป็นผู้ที่พักอาศัยในหมู่บ้านใหญ่ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน
  - เป็นผู้มิมีสัญชาติต่าง มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้าร่วมมมกิจกรรมของกองทุน
  - เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
  - อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

- ถือหุ้ยนอยงน้อย 1 หุ้ญ หุ้ญละ 20 บอท

ข้อ 7. กอรสมักรเข้เป็นสมอชก

- ย้ญค้ของสมักรเข้เป็นสมอชกกองทุนได้ท้คณกรรมการกอง
ทุน
- ผู้ท้ มลคณสมบ้ตค้ตามข้อ 6 สอมอรย้ญควมจ้งนง หรือสมักรเข้
เป็น สมอชกของกองทุนได้ปีละ 1 คร้้ง โดยสอมอรสมักรเป็น
สมอชกได้ท้งล้กษณะ ป้งเจกบุคคล และกลุ่ม หรือ องค้กรรชมชน
แล้วแต่ควมสมักรใจของผู้สมักรสมอชก คณกรรมการกองทุน
เป็นผู้พจรณาคณสมบ้ตค้ตาม ข้อ 6 และเห้ญสมควรร้บบุคคลใด เข้
เป็นสมอชกโดยชอบธรรม

ข้อ 8. เมื่อกณกรรมกองทุนพจรณาคณสมบ้ตค้ตามข้อ และเห้ญสมควรร้บ
บุคคลใดเข้เป็นสมอชก จะจ้งญบุคคลน้ญให้

ชำระค้ธรรมเน้ยมแรกเข้ ค้หุ้ญ ภายใญวันสมักรเป็น สมอชก

ข้อ 9. สมอชกขาด หรือ พ้นสภอจกการเป็นสมอชกตามเหตุต้งต้งไปน้ญ

- ตอย
- ลอออก และได้รับอนุมัติให้ลอออกจกคณกรรมการกองทุน
- วิกลจรต จิตพ้ญเพ้ญ หรือถูกสอลล้งให้เป็นคนไร้ควมสมอร
- ท้ประชมใหญ่ สมอชกมมตลให้ออกค้ด้วยคณนเล้ญง สองใญ สอม
ของสมอชกท้งหมด
- จงใจฝ้ฝ้ญระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรป้กษ์ หรือ
ไม่ให้ควมช่วยเหลือ หรือร่วมมอ้กบกองทุน ไม่ว่าด้วยประการ
ใด
- จงใจป้ดบังควมจรจรงอันควรจ้งให้ทรอบใญบสมักรสมอชก
- นำทรพ้ญลนของกองทุนไปใช้ผลค้ตฎประสงค้ท้ระบุไว้
- มลล้กษณะ หรือคณสมบ้ตค้ไม่ตรงกบข้อ 6

ข้อ 10. สมอชกผู้ไม่มีหน้ลน หรือภอวะผุกพ้ญ กบกองทุนท้งผู้ญ หรือ ผู้ค้ประก้น

ออจลอออกจกการเป็นสมอชกของกองทุน เป็นหน้งสอ้ตคณกรรมการกองทุน

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข)

2.3 หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวคือ

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมีการครัวเรือน 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม ส่วนคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

หลักเกณฑ์คุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยืนยันในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือ ไล่ออก จากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

2.3.2 แบบขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง
3. การเตรียมพร้อมของหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง
4. ทูลดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง แนวคิดในการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เมื่อ ได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาทจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวน 20,000 บาท
2. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามอำนาจทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แก่ให้ผู้ขอกู้และให้ธนาคารทราบ

3. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
4. คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน เงินฝากและเงินกู้ เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
5. การกำหนดระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี
6. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนด้านเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน หรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกวัตถุประสงค์ของโครงการที่นำเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนโดยปราศจากเหตุอันสมควรให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระได้โดยทันที

2.3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนอื่นทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วหรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความ

เข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดนโยบาย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่งและส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดโอกาสกระทำได้อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ สมควรให้สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย จัดทำหลักสูตร โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตดังกล่าวทางหนึ่ง

2.4 หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุน แบบ ซิปโมเดล (CIPP – Model)

แบบจำลองนี้ไม่เพียงแต่เป็นการประเมินเพื่อทราบว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วๆไป มีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการสิ้นสุดลง เพื่อเป็นตัวชี้วัดผลสำเร็จของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบซิป จึงเป็นที่นิยมนำมาใช้เพื่อ

ประเมินจะได้ทราบถึงข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ การประเมินแบบซิปจึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง การประเมินในด้านต่าง ๆ ของแบบจำลองซิป มีดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การดูประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพนั้น การประเมินโครงการของนักศึกษาประจำกองทุน ซึ่งเป็นผู้จัดทำสารนิพนธ์จำเป็นต้องมีขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินการก่อนการประเมิน โดยมีวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ ดังต่อไปนี้

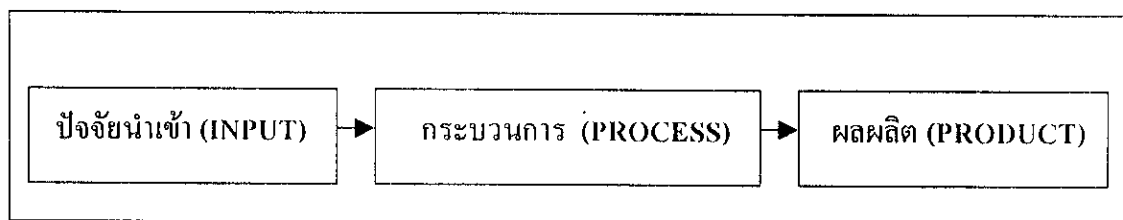
3.1 วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อภาคตัดสนใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ การประเมินโครงการจะต้องมีกระบวนการประเมินสาระสำคัญ ดังนี้

- การวิเคราะห์โครงการ
- การกำหนดประเด็นในการประเมินโครงการ
- ตัวชี้วัด
- การวางแผนการประเมินโครงการ
- การออกแบบการประเมินโครงการ
- รูปแบบการประเมินโครงการ
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การนำเสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปผล

สำหรับการประเมินโครงการและการดำเนินโครงการในครั้งนี้จะมีความมีประสิทธิภาพได้ ผู้ประเมินใช้แบบจำลอง CIPP Model ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการประเมินโครงการ ของ D.L. Stufflebeam และคณะ มาจะพิจารณาโครงการที่ถูกประเมินในเชิงระบบ (System approach) เป็นการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับระบบนั้น ๆ

บริบท (CONTEXT)

ภาพ 3.1 ภาพแสดงองค์ประกอบของระบบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม จำรัสพันธ์และคณะ (ชุดวิชาการประเมิน ,2545 : 90 -91) กล่าวถึงแบบจำลองการประเมินของ Stufflebeam ที่จำแนกการประเมินได้ 4 ประเภท ตาม องค์ประกอบของระบบ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักการพิจารณา เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่จริง
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อใช้ในการตัดสินใจพิจารณาความเหมาะสม ได้จากการจัดหาข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้มานั้นจะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ
  - ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
  - วิธีที่จะใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
  - การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ของการดำเนินโครงการ
3. การประเมินโครงการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินที่จำเป็นต้องได้รับ การเตรียมพร้อม เพื่อหาข้อมาดำเนินการตามแผนการ และได้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ให้แก่ผู้ดำเนินงานประเมินโครงการในทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ข้อ คือ
  - เพื่อหาข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
  - เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
  - เพื่อเป็นรายงานการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Planning Decisions : P) เป็นการประเมินเพื่อวัดและเปรียบเทียบถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมทั้ง พิจารณาสถานะความเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือปรับเปลี่ยนโครงการในอนาคตต่อไป

รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมิน CIPP Model

1. การประเมินสภาพแวดล้อม เน้นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
2. การประเมินปัจจัย เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้านและรายบุคคล
3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
4. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
C1-ประวัติความเป็นมาหมู่บ้าน	1.ที่มาของชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน 2.คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านอพยพมาจากที่ไหน และสาเหตุใดจึงอพยพมา 3. สภาพเดิมทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านมีสภาพอย่างไร 4. อาชีพเดิม(อาชีพหลัก/รอง)คืออะไร 5. อาชีพเดิมที่เลิกทำแล้วคืออะไร เพราะอะไรจึงเลิกทำ 6. อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น 7. การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภคมีประมาณ พ.ศ.ใด (ถนน, ไฟฟ้า, น้ำประปา)	1.ผู้นำชุมชน 2.ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน 3.ผู้นำกลุ่มอาชีพ 4.ข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้ว	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.1 2.ศึกษาจากเอกสาร
C2-สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	1.ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้าน 2.อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น	1.ข้อมูลจากเอกสาร 2.หมู่บ้าน 3.ผู้นำชุมชน	1.ศึกษาจากเอกสาร 2.สังเกต 3.สัมภาษณ์

	3.แผนที่หมู่บ้าน		
C3-สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน	1.อาชีพหลักและอาชีพรองของชาวบ้าน	1.ผู้นำชุมชน 2.สถานีอนามัยตำบล	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1

ตารางที่ 1(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	2.จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร 3.จำนวนที่ดินทำกินโดยเฉลี่ย 4.จำนวนและประเภทร้านค้าในหมู่บ้าน 5.จำนวนโรงสีในหมู่บ้าน 6.โรงงานอุตสาหกรรมในหมู่บ้าน 7.โรงเรียนในหมู่บ้าน (จำนวนครู/นักเรียน) 8.โรคที่เจ็บป่วย 9.สถานที่รักษาเมื่อเจ็บป่วย	3.โรงเรียน 4.เกษตรตำบล 5.หมู่บ้าน	2.สังเกต
C 4 - วัฒนธรรมประเพณี	1.จำนวนวัด/โบสถ์/มัสยิด 2.จำนวนพระ/เณร/บาทหลวง 3.ภาษาพื้นบ้าน 4.ประเพณีที่สำคัญ	1.ผู้นำชุมชน 2.ผู้อาวุโส 3.ชาวบ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2.ศึกษาจากเอกสาร 3.สังเกต

	5.ความเชื่อด้านต่าง ๆ (ศาลปู่ตาฯ)		
C5-โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร	1.จำนวนและสภาพของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน, ไฟฟ้า, ประปา, โทรศัพท์, หอกระจายข่าว, ศาลาประชาคม, ไปรษณีย์ ฯลฯ 2.จำนวนและสภาพ	1.ผู้นำชุมชน 2.หมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.1 2.สังเกต

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	ของทรัพยากร เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ แร่ ฯลฯ ที่เป็นสาธารณประโยชน์		
C6-ผู้นำชุมชนการรวมกลุ่มและภูมิปัญญาชาวบ้าน	1.ประเภทผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2.กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน (จำนวนสมาชิก, ทุนของกลุ่ม, กิจกรรมกลุ่ม, ปีก่อตั้ง) 3.ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ (ชื่อ, อายุ, ความเชี่ยวชาญ)	1.ผู้นำชุมชน	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.1 2.สังเกต
C7-โครงการพัฒนา	1.โครงการของภาครัฐ	1.ผู้นำชุมชน	1.สัมภาษณ์ตามแบบ

ที่ผ่านมา	2.โครงการของภาคเอกชน 3.โครงการที่ชาวบ้านทำขึ้นเอง(ชื่อโครงการ/กิจกรรมของโครงการ)(ย้อนหลัง 5 ปี)	2.ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 3.ข้อมูลที่บ้านที่กไว้	บร.1 2.ศึกษาจากเอกสาร 3.สังเกต
C8-ความเข้มแข็งของชุมชน	1.ความสามัคคี 2.ความซื่อสัตย์ 3.การช่วยเหลือกัน 4.การยกย่องคนทำความดี 5.โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม 6.จำนวนครอบครัวที่	1.ชาวบ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.2 ครั้งที่ 1(มาจากข้อมูลดิบสัมภาษณ์ 30 ครั้วเรือน)

ตารางที่ 1(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	มีอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ 7.ครอบครัวอบอุ่น รักใคร่ปรองดอง 9.การประชุม/เสวนาสม่ำเสมอ 10.การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 11.มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12.การจัดทำแผนงาน		

	แก้ปัญหาชุมชน		
ระดับรายบุคคล			
C9-อาชีพเดิม	1.อาชีพหลัก/รอง 2. ผลการประกอบอาชีพเดิม(เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัวหรือไม่) 3. ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
C10- สมาชิกในครอบครัว	1.สมาชิกในครอบครัวและรายละเอียดเช่นจำนวน,อายุ,สถานภาพสมรส,ระดับการศึกษา,ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว, การมีงานทำ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
C11-สภาพการอยู่อาศัย	1. มีบ้านเป็นของตนเองหรือไม่ถ้าไม่มีพักอาศัยอย่างไร	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต

ตารางที่ 1(ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
C12-รายได้ของครอบครัว	1.รายได้ของครอบครัวต่อเดือน 2.ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2.สัมภาษณ์เพิ่มเติม
C13-หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน	1.จำนวนหนี้สินที่มีอยู่ก่อนกู้เงินกองทุน 2.สาเหตุของการมีหนี้สิน 3.แหล่งเงินกู้	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2.สัมภาษณ์เพิ่มเติม

4.2 การประเมินปัจจัย มีรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินปัจจัย

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
I1-นโยบาย ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติ	1.รายละเอียดของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี 2.รายละเอียดของระเบียบกองทุนฯ	1.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี 2.ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	1.ศึกษาจากเอกสาร
I2 - การประชาสัมพันธ์(เอาหมู่บ้านเป็นที่ตั้งว่าข่าวสารมาแบบไหน โดยใช้	1.ช่วงเวลาที่มีการประชาสัมพันธ์ 2.ประเภทสื่อในการประชาสัมพันธ์	1.ผู้นำชุมชน 2.ชาวบ้าน 3.ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	1.สัมภาษณ์ 2.สังเกต 3.ศึกษาจากเอกสาร

สื่อแบบใด)	3.ความทั่วถึงในการ ประชาสัมพันธุ์ 4.เนื้อหาในการประชา สัมพันธุ์	4.ที่ทำการกองทุนหมู บ้าน 5.เอกสารประชา สัมพันธุ์	
I3-คณะอนุกรรมการ ระดับอำเภอที่ เกี่ยวข้อง	1. จำนวน คณะ อนุกรรมการ 2.องค์ประกอบคณะ อนุกรรมการ 3.สัดส่วนกรรมการ ภาคประชาชน 4.การปฏิบัติหน้าที่	1.พัฒนาชุมชน 2.คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร
I4-คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1.จำนวน 2.คุณสมบัติ 3.วิธีการได้มา 4.การพ้นจาก ตำแหน่ง 5.ระยะเวลาการดำรง ตำแหน่ง	1.คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน 2.ระเบียบกองทุน หมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4. 2.ศึกษาจากเอกสาร
I5-การเตรียมความ พร้อมการสร้างความ รู้ความเข้าใจ	1.วิธีการในการเตรียม ความพร้อม 2.เนื้อหาในการ	1.คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน 2.ส่วนราชการ	1.สัมภาษณ์ชาวบ้าน ตามแบบ บร.3 บร.9

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
แก่คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและ ชาวบ้าน	เตรียมความพร้อม 3.จำนวนครั้งในการ เตรียมความพร้อม	3.ชาวบ้าน 4.ผู้นำชุมชน	(จากข้อมูลดิบ 30 ครัวเรือน) 2. สัมภาษณ์ คณะ

	4.หน่วยงาน/องค์กรที่ทำหน้าที่ในการเตรียมความพร้อม		กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
I6-เงินกองทุน 1 ล้านบาท	1.วันที่ได้รับอนุมัติ 2.การเก็บรักษาเงิน	1.คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์
I7-เงินทุนสะสมอื่นๆ	1.ประเภท/จำนวน/ ที่มาและการเก็บรักษา เงินทุนสะสมอื่นๆ	1.คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร
I8-บันทึกกองทุน	1.ประวัติส่วนตัว ชื่อ, วุฒิการศึกษา,อายุ, เพศ,ภูมิดำเนา,สถาน ภาพสมรส,ความ สามารถพิเศษ(ถ้ามี) 2.บทบาทหน้าที่	1.บันทึกกองทุน หมู่บ้าน 2.คู่มือนักศึกษา	1.ศึกษาตนเอง 2.ศึกษาจากเอกสาร
ระดับรายบุคคล			
I9-จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	1.จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
I10-จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้	1.จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ 2.ที่มาของเงินทุน	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2.สัมภาษณ์เพิ่มเติม
I11-วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ	1.วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
I12-สถานที่วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการประกอบ	1.สถานที่ในการประกอบอาชีพ 2.วัสดุอุปกรณ์ในการ	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	ประกอบอาชีพ 3. วัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ		
I13- ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ	1. ความรู้และทักษะที่มีอยู่	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
II4-จำนวนแรงงาน	1. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม

4.3 การประเมินกระบวนการ มีรายละเอียดตามตารางที่ 3
ตารางที่ 3 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินกระบวนการ

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
PC1- การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. กระบวนการในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 2. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำระเบียบ 3. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติมจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้าน

PC2-การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน	1.กระบวนการในการจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน 2.ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำ 3.ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์
PC3-ระบบบัญชีกองทุน	1.จำนวนบัญชีที่จัดทำ (จำนวนเล่ม) 2.ชื่อบัญชี เช่น บัญชีลูกหนี้,บัญชีเงินล้จจะ 3.ความเป็นปัจจุบัน 4.ผู้จัดทำ 5.ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.บัญชีกองทุน	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร
PC4-กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน			
PC4.1-การรับสมัคร	1.ช่วงเวลาในการรับสมัครและเหตุผล 2.ค่าธรรมเนียมการ	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.ระเบียบกองทุน	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2.สัมภาษณ์จาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	สมัครและเหตุผล 3. ขั้นตอนการรับสมัครและเหตุผล 4.คุณสมบัติผู้สมัคร	หมู่บ้าน	คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 3.ศึกษาจากเอกสาร

	และเหตุผล 5.ปัญหาอุปสรรค		
PC4.2-การหมดสมาชิกภาพ	1.การหมดสมาชิกภาพและเหตุผล	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2.สัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 3.ศึกษาจากเอกสาร
PC4.3-ประเภทสมาชิก	1.การกำหนดประเภทสมาชิกและเหตุผล		
PC4.4-การทำทะเบียนสมาชิก	1.ความเป็นปัจจุบันในการจัดทำ 2.ปัญหาอุปสรรค	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.เอกสารทะเบียนด้านสมาชิก	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร
PC5-กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน			
PC5.1-ขั้นตอนการขอกู้	1.ขั้นตอนในการขอกู้ 2.เอกสารประกอบการขอกู้ 3.ปัญหาอุปสรรค	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3.ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 4.เอกสารโครงการการขอกู้	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร

ตารางที่ 3 (ต่อ)			
ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
PC5.2-การคัดเลือกผู้กู้	1.หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2.วิธีการคัดเลือกและเหตุผล 3.ปัญหาอุปสรรค	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2.สัมภาษณ์เพิ่มเติม
PC5.3-การโอนเงินให้ผู้กู้	1.ขั้นตอนในการโอนเงิน 2.ปัญหาอุปสรรค	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้ 3.หลักฐานการโอนเงิน	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร
PC5.4-การรับชำระหนี้	1.ขั้นตอนในการรับชำระหนี้ 2.ปัญหาอุปสรรค	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ส่งเงินคืน 3.เอกสารในการส่งเงินคืน	1.สัมภาษณ์
PC6-การส่งเสริมการใช้เงินกู้			
PC6.1-การแนะนำวิธีทำธุรกิจ	1.ผู้แนะนำ 2.ประเด็นในการแนะนำ 3.วิธีการแนะนำ 4.จำนวนครั้งในการแนะนำ	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้	1.สัมภาษณ์
PC6.2-การช่วยเหลือ	1.ผู้ที่ช่วยเหลือตลาด	1.คณะกรรมการ	1.สัมภาษณ์

ตลาด	2. วิธีการในการส่งเสริมการตลาด 3. ปัญหาอุปสรรค	กองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้	
------	---	---	--

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	3. จำนวนครั้งในการตรวจสอบ 4. ปัญหาอุปสรรค	หมู่บ้านที่ได้รับเงินกู้	
PC8-การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน	1. ประเภทรายงานที่จัดทำ 2. ประเภทผลงานที่มีการเผยแพร่ 3. วิธีการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน 4. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกและชาวบ้าน 3. เอกสารการจัดทำรายงาน	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต 3. ศึกษาจากเอกสาร
PC9-การจัดสรรผลประโยชน์	1. สัดส่วนในการจัดสรรและเหตุผล	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
PC10-การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน	1. ประเภทเครือข่าย 2. กลุ่มคนที่เข้าร่วมเครือข่าย 3. วิธีการสร้างเครือข่าย	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. บัณฑิตกองทุน 3. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วม

	4.ความพึงพอใจของผู้ที่เข้าร่วมเครือข่าย 5.ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างเครือข่าย 6.ปัญหาอุปสรรค		
ระดับรายบุคคล			
PC11-การใช้จ่ายเงินกู้	1.รายละเอียดของการใช้จ่าย	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2.บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1.สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2.ศึกษาจากเอกสาร 3.สัมภาษณ์เพิ่มเติม

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
PC12-การหาความรู้เพิ่มเติม	1.วิธีการหาความรู้เพิ่มเติม	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สังเกตจากการเสวนาตามแบบ บร.6
PC13-การหาตลาด	1.วิธีการหาตลาด 2.ผู้ช่วยเหลือแนะนำในการหาตลาด	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์
PC14-การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน	1.การจัดทำบัญชี (มี/ไม่มี) 2.ผู้ช่วยเหลือแนะนำการจัดทำบัญชี	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2.บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร

4.4 การประเมินผลผลิต มีรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินผลผลิต

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
PD1-จำนวนสมาชิกกองทุน	1.จำนวนสมาชิกเดิม (ณ วันเริ่มตั้งกองทุน) 2.จำนวนสมาชิกที่มีการเพิ่มขึ้น/ลดลง (31 ก.ค. 45) 3.เหตุที่สมาชิกเพิ่มขึ้น/ลดลง	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.ทะเบียนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2.สัมภาษณ์เพิ่มเติม 3.ศึกษาจากเอกสาร
PD2-จำนวนผู้ได้รับเงินกู้	1.จำนวนครั้งที่มีการอนุมัติให้กู้ 2.จำนวนผู้ยื่นกู้และผู้ได้รับอนุมัติให้กู้แต่ละครั้ง 3.จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้ต่อจำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด (31 ก.ค.45) 4.จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้จำแนกตาม บร.4 ข้อ 5	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2.บัญชีคุมลูกหนี้	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2.ศึกษาจากเอกสาร
PD3-ยอดเงินที่ให้ออก	1.ยอดเงินที่มีผู้มาขอออก และยอดเงินที่ได้รับ	1.คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	

	อนุมัติแต่ละครั้ง 2. ยอดเงินที่ได้อนุมัติ ให้ผู้ทั้งหมด 24 ก.ย. 2544 3. ยอดเงินที่ได้รับ อนุมัติจําแนกตาม	2. บัญชีคุมลูกหนี้	2. ศึกษาจากเอกสาร
--	--	--------------------	-------------------

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	บร.4 ข้อ 5 นับถึง 24 ก.ย. 45		
PD4-จำนวนผู้ชำระ ค่านตามกำหนด	1. จำนวนผู้กู้ที่ชำระค่าน ตามกำหนด (24 ก.ย. 45) 2. จำนวนผู้กู้ที่ไม่ชำระ ค่านตามกำหนด (24 ก.ย. 2545) และเหตุผล 3. การแก้ไขปัญหาเมื่อ ผู้กู้ไม่ชำระค่านตาม กำหนด	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูกหนี้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม 3. ศึกษาจากเอกสาร
PD5-ยอดเงินที่มีการ ชำระค่าน	1. ยอดเงินกู้ที่มาชำระ ค่านนับถึง 24 ก.ย. 45 จําแนกเป็นเงินต้น, ดอกเบี้ย, ค่าปรับ	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีคุมลูกหนี้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร
PD6-กองทุนสะสม	1. ยอดเงินกองทุน สะสมแยกตาประเภท 17	1. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2. บัญชีเงินฝากกองทุน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร

	2.การใช้ประโยชน์จาก กองทุนสะสม	สะสม	
PD7-การใช้เงินตาม วัตถุประสงค์	1.จำนวนผู้กู้ที่ใช้เงิน ตามวัตถุประสงค์ โครงการ 2.จำนวนผู้กู้ที่ใช้เงิน ไม่เป็นไปตาม วัตถุประสงค์โครงการ 3.เหตุผลที่ไม่ใช้เงิน ตามวัตถุประสงค์ โครงการ	1.ผู้ตรวจสอบตาม PC7	1.ผู้สัมภาษณ์ผู้ ตรวจสอบ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
PD8-ทัศนคติของ ชุมชนต่อกองทุน	1. ทัศนคติต่อ กรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านในเชิงบวก/ลบ 2.ทัศนคติต่อกองทุน 1 ล้านบาทในเชิง บวก/ลบ	1.คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน 2.สมาชิกและชาวบ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร. 9 2.สัมภาษณ์เพิ่มเติม
PD9-การเกิดเครือ ข่ายองค์กรการเรียนรู้ (หลังจากทำ PC10)	1.ประเภทเครือข่ายที่ เกิดขึ้น 2.กิจกรรมเครือข่ายที่ เกิดขึ้น 3.ปัจจัยที่ก่อให้เกิด องค์กรเครือข่าย	1.บันทึกกองทุน	1.รายงานการปฏิบัติ งานของบันทึกกอง ทุน(ตัวเอง)
PD10-การเรียนรู้ เพื่อพึ่งพาตนเอง	1.ประสบการณ์/การ เรียนรู้จากการดำเนิน	1.คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.10

	งานกองทุนหมู่บ้าน 2. ประสบการณ์/การเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	
PD11 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน	1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์ 3. การช่วยเหลือกัน 4. การยกย่องคนทำความดี 5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม 6. จำนวนครอบครัวที่มีอาชีพเลี้ยงตัวได้ 7. ครอบครัวอบอุ่น รักใคร่ปรองดอง 8. การรวมกลุ่ม	1. สมาชิกและชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร. 2 และบร. 7 (จากข้อมูลดิบ 30 ครั้ง เรือน) 2. สังเกต

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บข้อมูล
	9. การประชุม/เสวนา สม่ำเสมอ 10. การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12. การจัดทำแผนงาน		

	แก้ปัญหาชุมชน 13.ตัวชี้วัดความเข้ม แข็งของชุมชนตามทัศน คติของชาวบ้าน		
ระดับรายบุคคล PD12-ผลที่ได้ตาม วัตถุประสงค์ของ การกู้			
PD12.1-ผลโดยตรง	1.ผลการใช้เงินกู้ตาม วัตถุประสงค์ของ โครงการ	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์ 2.สังเกต
PD12.2-ผลโดย อ้อม	1.ประสบการณ์ 2.การยอมรับจาก ชุมชน	1.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1.สัมภาษณ์ 2.สังเกตตามแบบ บร.10

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมิน

วัตถุประสงค์ในการประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
1.เพื่อศึกษาว่ากระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านใหญ่ หมู่ที่ 7 บรรลุเป้าหมายต่อไปนี้น้อยเพียงใด				

1.1การมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก		I6 I7 I9	PC5 PC9	PD1-PD7
1.2ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน		I4	PC1-PC9	
1.3การมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเองการสร้างศักยภาพของตนเองและการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง			PC1-PC14	PD9 PD10
1.4เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน		I2 I5 I9	PC10 PC11	PD2-PD6 PD8,PD12
1.5ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม			PC10	PD8-PD12
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1	C1-C8	I1-I4 I8-I15	PC1-PC10 PC11-PC14	PD8
3. เพื่อศึกษาว่ามีโครงสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ใดบ้างและทำให้เกิดความเชื่อมโยงภายในและระหว่างหมู่บ้าน/ ตำบล		I3 I8	PC10	PD9

4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนคติของประชาชนและที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	C8			PD11
---	----	--	--	------

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการวิจัยประกอบด้วยระเบียบวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ กระบวนการแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญต่อการวิจัยทั้งสิ้น เรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับแผนแบบการวิจัย คือ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะเริ่มต้นทำวิจัย ประชากร (Population) คือ กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครองกลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) คือ กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านบุญใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	9	คน
สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน			
- สมาชิกที่กู้เงิน	จำนวน	57	คน
3. สมาชิกหมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน	จำนวน		คน
4. ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน)	จำนวน	1	คน
5. ข้าราชการ การเมืองที่เกี่ยวข้อง (อบต.)	จำนวน	2	คน

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการข้อมูลตามแบบการประเมิน (CIPP Model)

ตัวชี้วัด Indicators หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

จากกรอบแนวคิดทฤษฎี (CIPP Model) ดังที่กล่าวแล้วในบทที่ 1 ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 หน่วยระบบ ด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

3.3.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดในหน่วย A นี้ คือตัวชี้วัดสภาพแวดล้อม

ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- เงิน 1 ล้านบาท
- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- ผู้สมัครขอกู้

ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

- การคัดเลือกผู้กู้
- การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- การรับชำระหนี้
- การทำบัญชี
- การช่วยเหลือตลาด

ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร จำนวนผู้กู้ ยอดเงินให้กู้
- ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ จำนวนผู้กู้ที่ได้ จำนวนทุนสะสม การขยายกิจการของผู้กู้ การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

- ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ การตลาด มีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

3.3.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คือ

- ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ตามสภาพแวดล้อมของทุกด้านในปัจจุบัน
- ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ตามประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติ
- ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว อาชีพเดิม สมาชิกในครอบครัว สภาพที่อยู่อาศัย รายได้ของครอบครัว หนี้สิน

ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- เงินที่กู้มาได้
- เงินอื่นๆ
- สถานที่ และวัสดุดิบ
- เทคนิควิธีทำงาน
- กำลังงาน

ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- การทำกิจการถูกวิธี
- การหาตลาดที่ดี
- การหาวัสดุดิบที่ดี
- การทำบัญชี
- การวิเคราะห์ประเมิน

ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ รายได้เป็นเงินผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ ผู้ผู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ ผู้ผู้มีการพึ่งตนเอง ผู้ผู้มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน การกลับคืนถิ่นของประชาชน

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

ในการเก็บข้อมูลมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายที่จะนำมาใช้ได้ และวิธีการที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลกองทุนหมู่บ้านใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีในการเก็บข้อมูลดังนี้

- 3.4.1 การสังเกตและบันทึก การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม
- 3.4.2 การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ผู้นำชุมชน สมาชิกกองทุน และชาวบ้าน ทั้งรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) เป็นประเด็นหลักในการสัมภาษณ์และให้ได้ความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์มากที่สุด
- 3.4.3 การประชุมโดยใช้เวทีชาวบ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมของสมาชิกกองทุนและการประชุมสามัญของหมู่บ้าน ที่มาเข้าร่วมประชุมเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ โดยการบันทึกข้อมูล มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4.4 การศึกษา เจาะลึกรายกรณี จะศึกษาสมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยการศึกษาเป็นรายบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์สังเกต ดังนี้

1. แบบรายงาน บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
2. แบบรายงาน บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
3. แบบรายงาน บร.3 แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุน
4. แบบรายงาน บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
5. แบบรายงาน บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวที บริหารจัดการกองทุน
6. แบบรายงาน บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุน
7. แบบรายงาน บร.7 แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
8. แบบรายงาน บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
9. แบบรายงาน บร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
10. แบบรายงาน บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
11. แบบรายงาน บร.11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
12. แบบรายงาน บร.12 การวิเคราะห์ทำแผนแม่บทชุมชน
(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของกองทุนหมู่บ้านใหญ่ หมู่ที่ 7 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

- การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์แนวคิดของคณะกรรมการกองทุน และของสมาชิกกองทุน

การวิเคราะห์ข้อมูลของกองทุนจะวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินกองทุน โดยตัดประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องออก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

จากการศึกษาชุมชนที่ผู้ศึกษาเข้าไปปฏิบัติงานในชุมชน และได้นำเสนอถึงการประเมินบริบทชุมชน ดังนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้

4.4 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.5 ผลสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ

4.6.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด

4.6.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

4.6.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่

4.6.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมโดยรวมในทุกระดับของประเทศ สถานะค่าเงินบาทของประเทศตกต่ำ บริษัทและห้างร้านปิดกิจการเพิ่มเป็นลำดับ เกิดปัญหาการว่างงานของประชาชนทั่วประเทศ รายได้ลด ค่าใช้จ่ายเพิ่ม จึงก่อให้เกิดความยากจนขึ้นกับประชาชนในชนบทและชุมชนเมืองทั่วประเทศ

อดิพันธ์ จันตะณี, ทับทิม วงศ์ประยูร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ, 2538 กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวันๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือ เพราะความยากจนไม่มีจะกิจ ไม่มีโอกาสได้

ประโยชน์ของ SMEs

- ช่วยการสร้างงาน
- สร้างมูลค่าเพิ่ม
- สร้างเงินตราต่างประเทศ
- ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
- เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์
- ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่นๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
- เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ "เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขายของตนเอง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้อง กับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมีชื่อโครงการว่า "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" ของกระทรวงอุตสาหกรรม ลักษณะคือ การส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่ โดยการใช้กลยุทธ์ในการนำเอกลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิตทางด้านศิลปวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชนบท มีศักยภาพในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(ฐานเศรษฐกิจ : 2545 : 16) กล่าวไว้ว่า ตัวเลขเศรษฐกิจของไทยออกมาค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ ออกมาค่อนข้างสูง คือ 3.9 % ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5 % เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาสแรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งปีใหม่ คาดว่า ครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐฯ ปรับตัวเลขจาก 2-3 % เป็น 3-3.5 % เช่นเดียวกับไทยที่ปรับตัวเลขจากเดิมเป็น 4% จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ต่อเคำถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปีนี้ จนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบาย กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท, ธนาคารประชาชน, การพักหนี้เกษตรกร, 30 บาทรักษาทุกโรคหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การใช้งบประมาณปี

2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมั่นด้านบาท ล้วนแต่ส่งผลดีก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชน ตามมา โดยเฉพาะ การผ่อนกฎเกณฑ์การมีบัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการสร้างหนี้ในอนาคต ตลอดหนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของรัฐ และสถาบันการเงิน เฉพาะกิจเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ตั้งเป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกของปี จะปล่อยไปได้เพียงไม่ถึง 7,000 ล้านบาท ภาคสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ทั้งมาตรการทางภาษี มาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลัง จะส่งผลให้สัดส่วนหนี้ของประเทศสูงกว่า 62 % ของ จีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการส่งผลให้จีดีพี ในไตรมาส 4 ของปีที่ผ่านมา และไตรมาสแรกของปีนี้ขยับสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากการส่งออกเป็นอีกหนึ่งความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกนี้ คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์คิดลบ 1.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาสที่ 2 กลับสูงกว่า 3.4 % ของช่วงเดียวกัน และสูงกว่าตัวเลขในไตรมาสแรก ในขณะที่การนำเข้าครึ่งปีแรกคิดลบ 4.2% เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่ตัวเลขในไตรมาส 2 กลับเป็นบวก 2.0% จากตัวเลขข้างต้น ทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกนี้สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว คือ 1,317 ล้านดอลลาร์สำหรับ และ 472 ล้านดอลลาร์สำหรับ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นภาครัฐที่ผ่านมามีเริ่มแผ่วลง ซึ่งวัดได้จากดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือนมิถุนายน 2545 อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลงจากเดือนก่อนหน้านี้อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้การจ่ายเชิงพาณิชย์ลดลง

4.สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

พวงแก้ว ปรีชาธนพจน์ และคณะ ได้กล่าวถึง “สภาพแวดล้อมของคนไทย” ในวารสารเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545:57-66) เป็นการเน้นการประเมินสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนใน 3 ด้าน คือ

- ๑) ด้านที่อยู่อาศัยและการรับบริการสาธารณสุขอุปโภค
- ๒) ด้านความปลอดภัยในชีวิตของทรัพย์สิน
- ๓) ด้านสิ่งแวดล้อม

โดยสรุปพบว่าประชาชนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมากขึ้นโดยประชาชนมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินที่มั่นคงถาวร คราวเรือนในชนบทก็มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 57-66) การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพแล้ว ยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่

อาศัย สาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการที่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ต้นไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีต้นไม้พอก อากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ ดูดความชื้น ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ป่าไม้สูญพันธุ์ นำป่าไหลป่าท่วมที่ทำกิน ผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาค ทุกส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสถานะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็ควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและเขตชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

(สารสถิติ ประจำเดือนพฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศ ในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำเกษตร และเงินที่ได้รับเงินเงินช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช้การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 ในด้านค่าใช้จ่าย

ของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั้งประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ

6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40) ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองก็มีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังวิกฤตินั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้น ประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่พอเพียง และภาวะการผลิตเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนในชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ที่ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านควรต้องตระหนักให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ของเป้าหมาย การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติ ด้านศักยภาพ การริเริ่ม และการขยายผลผลิตภายในชุมชน มิติด้านความสามารถบริหารจัดการด้วยตัวเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอก หรือประชาคมโลก

“การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมหวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ในทางปฏิบัติ

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2542 : 64-65) ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องความเปลี่ยนแปลงของสังคมอุตสาหกรรมโดยรวมช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พบว่า

สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม จนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นสังคมสารสนเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ความคิดและค่านิยมของคนไทย ในสังคมเกษตรนั้นคนส่วนใหญ่เป็นผู้ควบคุมการผลิต แต่สังคมอุตสาหกรรมคนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการผลิต และเมื่อเข้าสู่ยุคสารสนเทศปรากฏว่า การดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นไปอย่างเร่งรีบ ขาดการถ่วงถ่วงในด้านความถูกต้อง สาระประโยชน์และศีลธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นประเด็นปัญหาด้านการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ นิยมบริโภคสินค้าต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมการผลิตมาเป็นสังคมการบริโภค ทำให้คนไทยมีความต้องการทางวัตถุนิยมมากขึ้น ค่านิยมเหล่านี้ได้ถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานอีกด้วย ในขณะเดียวกันการที่เปลี่ยนจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมบริโภคนิยมทำให้สังคมดั้งเดิมที่เคยยึดถือ เปลี่ยนไปสู่วัตถุนิยมที่ยึดสินค้าและคุณภาพสินค้าเป็นหลัก กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้คนไทยยกย่องชาวต่างชาติและลดความสำคัญของคนในชาติด้วยกันลง คนไทยในปัจจุบันมีค่านิยมยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริโภค การดำรงชีวิต การใช้สินค้าจากต่างประเทศที่มีราคาแพง เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันหลงลืมความมีคุณค่าของภูมิปัญญาไทยเราเอง ดังนั้น ควรมีการสร้างค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันให้กลับมาเห็นความสำคัญ สนับสนุน และรักความเป็นภูมิปัญญาของคนในประเทศเราต่อไป

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนูใหญ่

บ้านนูใหญ่ ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จากการพูดคุยสืบต่อกันมาของผู้เฒ่าผู้แก่ว่าเดิมทีที่บริเวณหมู่บ้านนี้เป็นป่าขนาดใหญ่ในปัจจุบันนี้ และชื่อของหมู่บ้าน นูใหญ่ ประชากรส่วนใหญ่จากคำบอกเล่าว่าอพยพมาจากบ้านเมืองเก่า ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

2. สภาพปัจจุบัน

สภาพพื้นที่ปัจจุบันยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง บางส่วนเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ขายที่ดินให้กับนายทุนต่างถิ่น ซื้อที่ดินสร้างโรงงานอุตสาหกรรม หรือบางรายก็ซื้อไว้เพื่อเก็งกำไร ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง อาชีพส่วนใหญ่ของคนในหมู่บ้าน ก็คือทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมบ้านนูใหญ่ มีประชากรในหมู่บ้านจำนวน 264 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 584 คน ชาย 283 คน หญิง 301 คน

3. การประกอบอาชีพ ของชาวบ้านนูใหญ่ การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ คือ อาชีพเกษตรกรรม รองลงมา ได้แก่ การทำนา ทำสวน ค่าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างในโรง

งานอุตสาหกรรมในเขตชุมชนใกล้เคียง ปัญหาการว่างงานของคนในชุมชนจึงมีส่วนน้อย มีการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวได้เป็นส่วนใหญ่ของคนในชุมชน

4. การศึกษา บ้านบุใหญ่ มีโรงเรียนอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 1 แห่ง เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ชาวบ้านทุกคนอ่านออกเขียนได้ อดีตส่วนใหญ่จะเรียนจบ ป. 4 ปัจจุบันมีการพัฒนาการศึกษาของคนในชุมชนสูงมากขึ้น คือได้เรียนในระดับมัธยมศึกษา และปริญญา สูงขึ้นไปเป็นลำดับ

5. แหล่งน้ำในชุมชน

- บ่อน้ำตื้น 1 บ่อ ใช้งานได้ตลอดทั้งปี
- บ่อน้ำบาดาล เกือบทุกครัวเรือนมีน้ำ ใช้งานได้ตลอดปี
- สระน้ำ 3 สระ ใช้งานได้ตลอดปี
- มีคลองน้ำ 1 แห่ง ใช้งานได้ตลอดปี
- ประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง ใช้งานได้ตลอดปี

6. อาณาเขตติดต่อดังนี้คือ

- ทิศเหนือ ติดบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบลสูงเนิน
- ทิศใต้ ติด หมู่บ้าน 5 ตำบลสูงเนิน
- ทิศตะวันออก ติดบ้านกุดจิก ตำบลกุดจิก
- ทิศตะวันตก ติดบ้านสุขาวดี หมู่ที่ 8 ตำบลสูงเนิน

7. ด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของหมู่บ้านบุใหญ่ มีความเป็นอยู่ในระดับปานกลางส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ อาชีพต่าง ๆ มีดังนี้ คือ รับราชการ การเกษตร รับจ้าง

8. ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านบุใหญ่ มีการสืบสานงานประเพณีบุญต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่ทำสืบเนื่องกันมา จากอดีตถึงปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ ชาวบ้านทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาที่นับถือสืบทอดกันมา จากบรรพบุรุษ ประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้าน คือ ประเพณีทำบุญขึ้นปีใหม่ที่สาเกต ในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี และปีใหม่ไทย ในเดือนเมษายน ซึ่งชาวบ้านไปทำบุญร่วมกันที่วัด

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหมู่บ้านใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

- นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากการสัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม การสอบถาม และการจัดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านดี และสนใจที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งให้ความร่วมมือในโครงการนี้เป็นอย่างดี
- เงินจำนวนหนึ่งล้านบาทได้รับวันที่ 24 กันยายน 2544 และปัจจุบันได้ปล่อยให้แก่สมาชิกกองทุนเป็นจำนวน 57 ราย เป็นเงิน 960000 บาท เป็นการกู้เพื่อพัฒนาอาชีพในด้านการเกษตร 34 ราย ค้าขาย 10 ราย เลี้ยงสัตว์เพื่อขาย 11 ราย บริการ 2 ราย ยังไม่พบปัญหาในการชำระหนี้ เนื่องจากยังไม่ถึงกำหนดการชำระหนี้
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้รับการคัดเลือกจากการทำประชาคมของหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการให้คำแนะนำและผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านเข้าร่วม รวมทั้งประชาคมได้เลือกคนในชุมชนจำนวน 9 คน เป็นคณะกรรมการ
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สำหรับผู้กู้เงินกองทุนนั้น ส่วนใหญ่เข้าใจในสัญญาที่ได้ทำไว้กับกองทุนว่า มีระยะเวลาในการกู้คืน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 บาท / ปี
- ผู้สมัครขอกู้ คือผู้ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และยอมรับในระเบียบข้อปฏิบัติของกองทุน ในการขอกู้นั้นจะต้องมีโครงการที่เสนอต่อคณะกรรมการ และเป็นไปได้ จากนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ให้

2. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

- กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกันตัดสินใจอนุมัติเงินกู้แก่ผู้กู้แต่ละราย ตามโครงการที่เสนอมา

ว่ามีความเป็นไปได้มากนักน้อยเพียงใด หรือผู้ที่มีขีดความสามารถในการชำระคืนได้มากนักน้อยเพียงใด

- การรับชำระหนี้พบว่าผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับชำระหนี้คือ เھرรัญญิก เมื่อผู้กู้ครบกำหนดชำระหนี้ จะนำเงินมาส่งให้กับเھرรัญญิก ซึ่งเھرรัญญิกจะบันทึกรับในสมุดคณณฎกหนี
- การทำบัญชี สำหรับกองทุนหมู่บ้านใหญ่ ผู้ที่รับผิดชอบในการทำบัญชีคือ เھرรัญญิก ซึ่ง ได้ผ่านการอบรมจากส่วนราชการหลายครั้ง และมีความเข้าใจที่ถูกต้อง

3. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A ได้แก่

- ผลโดยตรง จำนวนผู้ได้กู้เงินกองทุน ดอกเบี้ยต่ำ มีจำนวน 57 ราย เป็นเงิน 960,000 บาท
- ผลกระทบโดยตรง สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนไปพัฒนาอาชีพในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ สามารถนำเงินที่กู้ได้ไปพัฒนาอาชีพ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนได้
- ผลกระทบโดยอ้อม ผู้กู้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการตัดสินใจด้วยตนเองได้ และมีศักยภาพเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองอย่างยั่งยืน

4.2.2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B

ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ในการดำเนินกิจการของสมาชิกผู้กู้ในหมู่บ้าน สามารถแบ่งอาชีพของผู้กู้ได้ ดังนี้ คือ อาชีพการเกษตร (ปลูกพืช ทำนา เลี้ยงสัตว์) อาชีพค้าขาย และบริการ ผู้กู้มีประสบการณ์ในการทำอาชีพอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ผู้กู้จะมีอาชีพหลักในการทำนา และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

- จำนวนเงินที่ได้จากการกู้เงินกองทุน ผู้กุนำเงินที่ได้มาลงทุนเพิ่มจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ซึ่งมีความชำนาญและมีประสบการณ์ สามารถนำเงินที่กู้ได้ไป
  - ขยายกิจการเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลกำไรมากขึ้น และสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวดีขึ้น เงินกู้ส่วนใหญ่ผู้กุนำไปใช้ในครั้งเดียว โดยนำไปส่งเสริมปัจจัยการผลิต เช่น การซื้อปุ๋ย การจ้างแรงงาน การจ้างรถไถนา
  - ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยระบบ B ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการผลิตหรือ

กระบวนการผลิตซึ่งเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการผลิต เรียกว่า ต้นทุนแปรผัน เช่น ค่าน้ำมัน ลูบหน้า ค่าแรง ค่ายากำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี

3. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลรายดูจากโครงการของคณะกรรมการที่ได้อนุมัติเงินกู้ และอาชีพเดิมของผู้ดูแลจากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลของผู้ดูแล ในแบบสัมภาษณ์จะสักรายกรณี พบว่า ผู้ดูแลบางรายได้นำเงินมาใช้อย่างถูกต้องและถูกวิธี แต่จะสามารถชำระเงินคืนได้ทันเวลา 1 ปีตามสัญญาหรือไม่นั้น ไม่สามารถเห็นผลได้ชัดเจน ซึ่งเวลา 1 ปีอาจจะเร็วเกินไป และมีผู้ดูแลบางรายไม่นำเงินไปใช้ให้ถูกต้อง เช่น การนำเงินกู้ที่ได้ไปชำระหนี้เก่า โดยไม่นำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เมื่อครบกำหนดชำระคืน จึงเป็นปัญหาที่ผู้ดูแลจะต้องดำเนินการแก้ไข

4. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1. ผลโดยตรง ผู้ดูแลยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านนี้บางรายสามารถนำเงินไปสร้างงานสร้างรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้แต่มีบางรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
2. ผลกระทบโดยตรง มีเงินเข้ามาช่วยเหลือผู้ดูแล ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน รู้จักการบริหารจัดการงานที่ถูกต้อง และสามารถส่งเสริมอาชีพของผู้ดูแลได้
3. ผลกระทบโดยอ้อม โครงการของผู้ดูแลมีความเข้มแข็ง สร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ดูแล

4.3.1 จากการประมวลเทคนิควิธีประกอบอาชีพของผู้ดูแล อาชีพทำนา ทำไร่ ปักจัญนำเข้าที่ดีได้แก่ พันธุ์ข้าว มีกระบวนการผลิตที่ดีได้แก่ การดูแลรักษาที่ดี การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช และมีการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ กรณีที่เกิดภาวะของดินฟ้าอากาศที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ตามที่ตลาดต้องการ

4.3.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ปักจัญนำเข้าที่ดีได้แก่ พันธุ์สัตว์ที่สมบูรณ์ ที่ตลาดต้องการ การให้อาหารที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโต การดูแลโรงเรือน การรักษาสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมกับความต้องการของสัตว์ เพื่อให้กิจการได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.3 ค้าขาย ปักจัญนำเข้าที่ดีได้แก่ ชื่อของที่มีคุณภาพ และมีให้ลูกค้าเลือกและเปลี่ยนเทียบในการซื้อสินค้าได้

4.4 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.4.1 ผลที่เกิดจากการมีระเบียบกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการมีระเบียบวินัยในการทำงาน มีประชาธิปไตยในกลุ่ม เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

4.4.2 ผลที่เกิดจากการมีเงินกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักนำเงินไปพัฒนาอาชีพ และสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และชุมชน

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.5.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

พบว่า ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนเป็นอย่างดี เนื่องจากมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ มีผู้ให้การสนับสนุนการเกิดกองทุน จากการทำประชาคมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และเลือกคณะกรรมการจากสมาชิกในการทำประชาคมของหมู่บ้าน จากนั้นคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกได้ช่วยกันสร้างระเบียบกองทุนขึ้นมา และนำเสนอต่อชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติร่วมกัน เมื่อได้ระเบียบแล้ว จึงดำเนินการรับสมัครสมาชิก จัดทำทะเบียนสมาชิก การจัดทำบัญชีของกลุ่ม การพิจารณาปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ระเบียบการคิดดอกเบี้ย

4.5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวกมีดังนี้

- ประสบการณ์ในการบริหารกองทุน สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกองทุนหรือกิจการที่ต้องการประกอบเป็นกิจการที่ต้องการประกอบธุรกิจใหม่

- การมีกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ประชาชนในหมู่บ้าน มีพื้นฐานในด้านการบริหารองค์กร ทำให้ง่ายต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน

ปัจจัยด้านลบ มีดังนี้

- สมาชิกบางรายไม่พอใจการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ

□ กรรมการไม่มีเวลาในการเข้าร่วมการพิจารณาเงินกู้แต่ละครั้ง ทำให้การอนุมัติล่าช้า

4.5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

การประสานงานระหว่างสมาชิกกองทุนพบว่า สมาชิกผู้กู้เงินให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังคำชี้แจงของผู้นำ เป็นการเรียนรู้กองทุน และเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในการดำเนินงานตลอดจนเกิดองค์กรเครือข่ายนอกชุมชน ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐเข้ามาดูแล

4.5.4 ศักยภาพในชุมชน

เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายในการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นทุนให้ประกอบกิจการในหมู่บ้านทำให้สามารถอยู่รอดได้ในชุมชนของตน ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ หรือเป็นคนว่างงาน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองในระดับหนึ่ง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน

4.5.5 ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้

ผลโดยตรง คือ ทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับประกอบอาชีพ ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ผลโดยอ้อม คือ ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักการบริหารจัดการเงินที่กู้มาให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักคิดรู้จักทำ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.5.6 ตัววัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีการกำหนดข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีตัวชี้วัด 12 ตัว ตามแบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 2 (บร. 2) แบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 7 (บร. 7) และแบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 9 (บร. 9)

1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี
4. สมาชิกในชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้โยกย้ายไปทำงานที่อื่น ทุกครอบครัวจึงอยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้า
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกโดยจะมีการประชุมเสวนา
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา และคนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
11. ชุมชนมีผู้นำที่ขาดความรับผิดชอบ
12. ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน

บทที่ 5
สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองบ้านนุใหญ่ สรุปได้ดังนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านนุใหญ่ ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเป้าหมายดังนี้
  - กองทุนหมู่บ้านนุใหญ่ หมู่ 7 สามารถจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทยังคงอยู่
  - กองทุนหมู่บ้านนุใหญ่ หมู่ 7 เสริมสร้างความเข้มแข็ง สามัคคี ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนโดยมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง การเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล
4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนใน บ้านนุใหญ่ หมู่ 7

5.1.2 วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านนุใหญ่ หมู่ 7 ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน
3. ใช้ชีพชีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. และทำการเด็กับข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติม
5. ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4
6. เรียบเรียง 1,2,3,4,5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

5.1.3 ผลการดำเนินงาน

1. การวิเคราะห์โครงการ
2. การกำหนดประเด็นในการประเมินโครงการ
3. ตัวชี้วัด
4. การวางแผนการประเมินโครงการ
5. การออกแบบการประเมินโครงการ
6. รูปแบบการประเมินโครงการ
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
9. การวิเคราะห์ข้อมูล
10. การนำเสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปผล

5.2 อภิปรายผล

- 5.2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านใหญ่ บรรลุทั้ง 5 ข้อได้แก่
1. ด้านสภาพทั่วไปบ้านใหญ่ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งยึดอาชีพหลักคือการรับจ้าง รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้านการเกษตรเพื่อให้เกิดรายได้เสริม สามารถเลี้ยงครอบครัวให้อยู่ดีกินดี เป็นสังคมระบบเครือญาติ
  2. การดำเนินงานของกองทุน มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล ด้วยความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านใหญ่
  3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน จากความกระตือรือร้นในความเป็นเจ้าของกองทุน ช่วยกันออกความคิดเห็น วางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน
  4. แนวทางการพัฒนาการบริหารกองทุน คือ การเปิดโอกาสการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้คนในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอก
  5. ความร่วมมือ ความซื่อสัตย์ สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อการพึ่งพาตนเอง และยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนกองทุนหมู่บ้านใหญ่

5.2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1. ปัจจัยด้านบวก

- ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดตั้งกองทุน เพื่อประโยชน์ ของชุมชน
- ความมุ่งมั่นในการพึ่งพาตนเอง สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน
- จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นจากเดิมทุกเดือน

2. ปัจจัยด้านลบ

- คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตในระยะเวลาอันสั้นได้
- การทำกิจกรรมทางการผลิตของกลุ่มผู้กู้ที่เป็นประโยชน์ไม่เต็มที่ เกิดจากการกู้เพื่อรักษาสิทธิ
- การนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เมื่อถึงกำหนด ชำระหนี้ อาจไม่มีเงินมาชำระคืนก่อให้เกิดภาระหนี้แก่ชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นผลให้ชุมชนอ่อนแอได้

5.2.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรทำนา เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

5.2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้านบุญใหญ่

1. ความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า
2. ชุมชนมีความสามัคคี
3. ความยุติธรรมของผู้นำ
4. ความซื่อสัตย์
5. การไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น
6. ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
7. คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง

5.2.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

1. ผลโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้สามารถ
ให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินไปหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ
2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินสามารถเพิ่มศักยภาพในการ ประกอบ
อาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งจากการมีเงินทุนที่สามารถใช้ได้ทัน
ท่วงทีและโอกาสที่พึงได้รับประโยชน์
3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า รูปแบบวิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดี
ก่อให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เนื่องจากนโยบายเร่งด่วนทำให้มีการปรับเปลี่ยนระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหลายฉบับ ทำให้เกิดความสับสนในหลักปฏิบัติ ทั้งของกรรมการและสมาชิกกองทุน สืบเนื่องจากการทำความเข้าใจที่มีข้อจำกัดของชาวบ้าน ควรมีการพิจารณาหรือวิจัยผลกระทบก่อนการจัดทำระเบียบเพื่อการยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ

2. สำหรับระเบียบการชำระเงินคืนภายใน 1 ปี ที่มีข้อจำกัดสำหรับบางโครงการก่อให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ ในการเพิ่มภาระหนี้สินให้กับประชาชนที่หาทางออกโดยการกู้ยืมเงินของนายทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงเพื่อส่งชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน

3. ระเบียบกำหนดการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่มีข้อจำกัดสำหรับหมู่บ้านขนาดเล็ก เป็นการยากที่จะหาผู้รับผิดชอบในหน้าที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต่อจากคณะกรรมการที่หมดวาระ

5.3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านใหญ่

1. การทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ยังไม่มีการกำหนดรูปแบบและการทำงานที่แน่นอน ทำให้เกิดการดำเนินงานที่ล่าช้าไม่เป็นระบบ

2. ควรมีหน่วยงานของรัฐบาลออกมาช่วยส่งเสริมพัฒนาศักยภาพการบริหารงานจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

3. ควรมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการให้ชัดเจน และมีการกระจายความรับผิดชอบเพื่อการตรวจสอบความโปร่งใส สมาชิกทุกคนสามารถทำความเข้าใจในรูปแบบการบริหารจัดการได้ชัดเจน

5.3.3 ข้อเสนอแนะเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

1..ควรมีความสนใจในการหาโอกาสการเพิ่มความรู้ให้มีประสิทธิภาพและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพที่สามารถใช้เวลาเพียงเล็กน้อย อาจก่อให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้นภายในชุมชนได้

2.ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงดินที่เสื่อมคุณภาพจากการใช้งานทางด้านเกษตร เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพของผลผลิตทางอ้อม และรักษาสภาพแวดล้อมไปในตัวด้วย

5.3.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม

1.ในการกระจายเงินทุนสมาชิกผู้ได้หมู่บ้านละประมาณ 60 คน ในขณะที่บางหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนมาก ควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมหรือพิจารณาภายใต้การประกอบการ

2.จากนโยบายที่มุ่งเน้นผลในระยะยาวควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อให้สร้างรายได้หมุนเวียนต่อยอดกองทุนหมู่บ้านต่อไป

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,สำนักงาน .2544 คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับ คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ
จังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุน หมู่บ้านและชุมชน
เมือง.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,สำนักงาน. 2544 คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อ
เตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,สำนักงาน.2544 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
มนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และ
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการ
พิมพ์ จำกัด.
- เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. 2545. ชุดวิชาสารนิพนธ์ (เอกสารเพิ่มเติม). นครราชสีมา.
สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตร
บัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ). 2544. รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6
ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.